

ไม่ดูลิขสิทธิ์ของคนให้ดี...อาจตกเป็นของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย

โดย นางสาวลธิดา ยะปะตั้ง
ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ กองกฎหมาย
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สมัยที่เราเป็นเด็ก หรือแม้กระทั่งเมื่อตอนที่เรโตขึ้นมาแล้วก็ตาม เรามักถูกผู้ใหญ่อบรมสอนสั่งเสมอมาว่าการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง หรือเรียกแบบเป็นที่เข้าใจกันง่ายๆ ก็คือการ “ลักทรัพย์ หรือการขโมย” เป็นสิ่งที่ผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรม ซึ่งในแง่ของ “ศีลธรรม” หากเรานับถือพุทธศาสนา เรามักจะได้ยินคำสอนสั่งให้เรากล่าวหรือท่องตามคำสมาทานศีล ๕ ในข้อที่ ๒ เสมอว่า “อทินนาทานา เวรมณี” ซึ่งแปลความได้ว่า “เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมยหรือโจร อันได้แก่ ลัก ฉก ชิง วึ่งราว ชู่กรรโชก ชู่เช้ญ ปล้น จี้ ฉ้อโกง หลอก ลวง ปลอม ตระบัด เบียดบัง สับเปลี่ยน ลักลอบ ยักยอก และรับสินบน” ส่วนในแง่ของ “กฎหมายบ้านเมือง” การลักทรัพย์ก็ยังเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๔ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท” ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเรื่องของการลักทรัพย์นั้นเป็นเรื่องที่ทั้งกฎหมายและกฏศีลธรรมต่างบัญญัติหรือกำหนดไว้เป็นข้อห้ามหรือข้อพึงงดเว้นกระทำ เพราะมีเช่นนั้นแล้วตัวของเราจึงต้องเป็นผู้รับผลแห่งการกระทำ ดังคำกล่าวที่ว่า “ทำได้ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ท่านผู้อ่านทราบหรือไม่ว่า ทรัพย์สินของเราสามารถที่จะเปลี่ยนไปเป็นของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายได้หากเราไม่ใส่ใจหรือไม่สนใจดูแล ก็อาจจะมีผู้ที่หวังดีหรือผู้ที่ใส่ใจหรือสนใจมาครอบครองดูแลแทน และกลายเป็นเจ้าของแทนเราไปก็ได้ พุดมาถึงตรงนี้แล้วท่านผู้อ่านอาจสงสัยว่าเป็นไปได้อย่างไร เพราะกฎหมายอาญาบอกเอาไว้ว่าผู้ใดลักทรัพย์ของผู้อื่นต้องถูกลงโทษ แน่แน่นอนค่ะถ้าทรัพย์สินนั้นเรายังแสดงความเป็นเจ้าของยังหวงแหน ใครมาเอาของเราไปเราก็จะเรียกเขาว่าหัวขโมย แต่กลับกันหากเราไม่ดูแลใส่ใจทรัพย์สินที่เราเป็นเจ้าของ ก็มีกฎหมายที่บัญญัติไว้ว่าทรัพย์สินของเราอาจตกมาเป็นของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายได้ ซึ่งรับรองให้สิทธิถึงความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้นๆเลยทีเดียว แน่แน่นอนว่าท่านผู้อ่าน อ่านไม่ผิดค่ะ ท่านเคยได้ยินคำว่า “ครอบครองปรปักษ์” หรือไม่คะ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๘๒ บัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดยสงบ และ โดยเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาสิบปี ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาห้าปี ไซ้รู้ ท่านว่า บุคคลนั้นได้กรรมสิทธิ์” ถ้าเราอ่านดูเพียงผิวเผินแล้วเราก็คงจะพอแปลกฎหมายคร่าวๆได้ความว่า ใครก็ตามครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นแบบออกนอกหน้า เปิดเผย โดยแสดงออกแบบโจ่งแจ้งว่าฉันเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นๆ โดยเจ้าของทรัพย์สินก็ไม่เคยมาเหลียวแลหรือโต้แย้งหรือคัดค้านใดๆเลย ผู้นั้นก็จะได้กรรมสิทธิ์หรือความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินที่ครอบครองไปเลย อ่านมาถึงตรงนี้แล้วต้องบอกเลยคะว่าเรื่องของการครอบครองปรปักษ์ถือเป็นเรื่องใหญ่ใกล้ตัวที่ท่านผู้อ่านหรือเจ้าของทรัพย์สินจะบอกว่าไม่รู้ไม่ใส่ใจจนไม่ได้แล้วคะ เพราะมีผลถึงขนาดทำให้เราเสียกรรมสิทธิ์หรือสิทธิความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินของเรา ฉะนั้น เรามาทำความเข้าใจกันเลยดีกว่าว่าการครอบครองปรปักษ์มีเงื่อนไขอย่างไรตามกฎหมาย

ข้อที่ ๑ จะต้องเป็นการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นเท่านั้น ครอบครองทรัพย์สินของตนเองย่อมไม่ใช่ครอบครองปรปักษ์ และในกรณีที่เป็นการครอบครองที่ดินก็ต้องเป็นที่ดินที่มีโฉนด โฉนดตราจอง หรือเอกสารกรรมสิทธิ์ประเภทอื่น ๆ ส่วนที่ดินประเภทที่มีเพียงสิทธิครอบครอง เช่น ส.ค.๑ หรือ น.ส.๓ หรือ น.ส.๓ ก. หรือที่ดินมือเปล่าไม่สามารถครอบครองปรปักษ์ได้ แต่อาจแย้งการครอบครองได้ เพียงแต่ไม่มีกฎหมายรับรองให้สามารถยื่นคำร้องหรือคำฟ้องขอให้ศาลสั่งให้ได้กรรมสิทธิ์ได้เหมือนการครอบครองปรปักษ์เท่านั้นเอง หรือแม้กระทั่งครอบครองที่ดินของคนอื่นโดยเข้าใจผิดคิดว่าเป็นที่ดินของตนเอง ก็ถือว่าครอบครองที่ดินคนอื่นเช่นกัน ซึ่งสามารถอ้างว่าเป็นการครอบครองปรปักษ์ได้เช่นกัน

ข้อที่ ๒ จะต้องครอบครองโดยสงบเปิดเผย สงบ ในที่นี้หมายความว่า ไม่ได้ถูกฟ้องคดี หรือมีการไปตบตีแย่งชิงเจ้าของเข้ามา และที่สำคัญจะต้องเปิดเผยด้วย คือ ครอบครองแบบไม่ได้หลบ ๆ ซ่อน ๆ แต่แสดงออกต่อบุคคลทั่วไปโดยเปิดเผยว่าตนเองครอบครองทรัพย์สินนั้น ๆ

ข้อที่ ๓ จะต้องมิเจตนาที่จะเป็นเจ้าของด้วย ซึ่งแม้จะครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยสงบเปิดเผย แนวทางคำพิพากษาของศาลก็วางพฤติกรรมไว้หลายกรณี เช่น ต้องใช้สอยทรัพย์สินนั้นอย่างเดียวกับเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือมีการขัดขวางไม่ให้เข้ายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ปักป้ายชื่อล้อมรั้ว เป็นต้น แต่ในทางกลับกันหากการครอบครองไม่ได้แสดงว่าตนเองเป็นเจ้าของก็ไม่สามารถอ้างการครอบครองปรปักษ์ได้ อาทิ แสดงออกว่าการครอบครองนั้นเป็นการครอบครองแทนผู้อื่น หรือครอบครองโดยแสดงออกว่าเจ้าของอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ครอบครอง เช่น เช่าที่นาของผู้อื่นทำนา กรณีดังว่านี้ไม่อาจถือว่ามีเจตนาจะเป็นเจ้าของ เป็นต้น

ข้อที่ ๔ จะต้องครอบครองครบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ถ้าเป็นการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน ฯลฯ จะต้องครอบครองโดยสงบเปิดเผยและเจตนาเป็นเจ้าของครบ ๑๐ ปีติดต่อกัน ถ้าเป็นการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ โทรทัศน์ ฯลฯ จะต้องครอบครองครบ ๕ ปี ติดต่อกัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้นั้นได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นๆไป แต่อย่างไรก็ตามการนับระยะเวลาครอบครองกฎหมายใช้คำว่าติดต่อกันด้วย ซึ่งหมายความว่า การครอบครองจะต้องเป็นไปต่อเนื่องไม่ได้มีการถูกโต้แย้งหรือคัดค้านจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ในขณะครอบครอง เช่น นายเอ ครอบครองที่ดินของนายบี โดยสงบเปิดเผยและเจตนาเป็นเจ้าของมาแล้ว ๙ ปี แต่วันดีคืนดี นายบีเพิ่งมาเห็นเข้า นายบีก็มาล้อมรั้วที่ดินของตน หรือขับไล่ นายเอ ออกจากที่ดินดังกล่าว ระยะเวลาการครอบครองปรปักษ์ย่อมถือเป็นอันสิ้นสุดลงทันที หากนายบียังต้องการครอบครองปรปักษ์ใหม่อีกครั้งก็ต้องเริ่มต้นนับเวลาใหม่ เป็นต้น

ซึ่งผลทางกฎหมายที่จะตามมาหากมีการครอบครองปรปักษ์เป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายแล้ว ผู้ครอบครองปรปักษ์ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยการครอบครองปรปักษ์ ในกรณีที่ศาลพิจารณาและมีคำสั่งให้ผู้ครอบครองได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแล้ว ถ้าเป็นการครอบครองทรัพย์สินที่มีทะเบียน เช่น ที่ดิน ผู้ครอบครองปรปักษ์ย่อมสามารถนำคำสั่งของศาลไปแสดงต่อเจ้าพนักงานที่ดินเพื่อให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงชื่อในสารบัญชจดทะเบียนหลังโฉนดได้

เป็นอย่างไรบ้างคะ ในเรื่องราวของการครอบครองปรปักษ์ที่ได้เล่าให้ฟังมาเสียยืดยาว แน่นนอนว่าหลายท่านพอได้อ่านแล้วย่อมเกิดความตะขิดตะขวงใจ หรือไม่สบายใจ หรือสงสัยว่า เอ๊ะ เหตุใดกฎหมายจึงเขียนไว้เช่นนี้ ทั้งที่สามัญสำนึกในแง่ศีลธรรมสอนเราเสมอว่าห้ามเอาของของคนอื่นไม่ได้ให้ มิหนำซ้ำกฎหมายฉบับหนึ่งบอกว่าการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปเป็นความผิดเสียอีก แต่อย่างไรกฎหมายอีกฉบับกลับบอกว่าทำได้ และกฎหมายก็รับรองคุ้มครองเป็นมั่นเป็นเหมาะให้ด้วย แบบนี้กฎหมายไม่ขัดแย้งกันหรือ ไหน ๆ ก็ไหน ๆ ผู้เขียนจะขอเล่าพอสังเขปสักเล็กน้อยว่า ก่อนอื่นเราต้องแยกให้ออกว่ากฎหมายกับศีลธรรมเป็นคนละเรื่องกัน บางทีกฎหมายก็ไม่ได้มีส่วน

เกี่ยวข้องกับความคิดความชั่วเลย เช่น กฎหมายจราจร การห้ามจอดในบางที่ การมีไฟเขียวไฟแดง ก็ไม่ได้เกี่ยวกับความคิดความชั่วอะไร เพียงแต่เป็นกติกาที่เรากำหนดขึ้นในทางเทคนิคเท่านั้น เพื่อให้เราใช้ชีวิตในสังคมได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น หรือปลอดภัยขึ้นเท่านั้นเอง ดังนั้น บางครั้งบางครากฎหมายอาจขัดใจหรือขัดความรู้สึกในแง่สามัญสำนึกได้ และอีกอย่างการที่กฎหมายลักษณะหนึ่งบัญญัติให้การกระทำหนึ่งเป็นความผิด แต่กฎหมายอีกฉบับกลับบัญญัติให้การกระทำในลักษณะที่ใกล้เคียงกันไม่ใช่ความผิด อย่างเช่น ในทางกฎหมายอาญามองว่าการเอาทรัพย์สินผู้อื่นไปเป็นความผิด แต่ในทางตรงกันข้ามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กลับมองว่า หากเจ้าของทรัพย์สินไม่ใส่ใจดูแลหรือเหลียวแลทรัพย์สินของตนเอง ทรัพย์สินย่อมสามารถตกไปเป็นของผู้อื่นได้ แล้วเหตุใดถึงเป็นเช่นนั้น ก็ขอตอบตรงกันว่า เพราะกฎหมายมีเจตนารมณ์ต่างกัน กฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หากปล่อยให้มีการลักขโมยกัน แน่นนอนว่าย่อมเกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือเดือดร้อนในการอยู่ร่วมกันได้ แต่ในทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเจตนาส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ หรือการสร้างประโยชน์ในด้านสิทธิและทรัพย์สิน กลับมองว่าการที่บุคคลคนหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ปล่อยให้ปละละเลย ไม่ใส่ใจดูแล หรือชวนขวายสร้างคุณค่าในทางเศรษฐกิจจากทรัพย์สินของตนเองนั้น นับเป็นความเสียหาย เป็นการขาดโอกาสที่จะทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างมูลค่าให้เกิดแก่ระบบเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม เช่น นายเอ มีที่ดินจำนวนมากตั้งอยู่ในย่านเศรษฐกิจการค้าการลงทุนและแหล่งท่องเที่ยว แต่นายเอกลับปล่อยให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่มีการใช้ประโยชน์ แถมยังมีทัศนะที่ไม่สวยงาม นั้น แม้ว่าเจ้าของที่ดินย่อมมีสิทธิที่จะทำอะไรหรือไม่ทำอะไรก็ได้ในทรัพย์สินของตนก็ตาม แต่กฎหมายมองว่าเรื่องนี้มิใช่แค่นายเอที่ไม่ได้รับประโยชน์อันใด แต่สังคมต่างหากที่กลับเป็นผู้สูญเสียมูลค่าที่จะควร จะเกิดจากการใช้ประโยชน์ในที่ดินแปลงนั้น เช่น การค้าขาย การคมนาคม การจ้างงาน หรือแม้กระทั่งทัศนวิสัยที่ควร จะสวยงามส่งเสริมบริเวณใกล้เคียง

จากเหตุผลดังที่ได้เล่าให้ฟังข้างต้น อาจสรุปได้ว่ากฎหมายนั้นนอกเหนือจะเป็นสิ่งที่คอยทำหน้าที่ในการรักษาความสงบสุขของสังคมและรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลแล้ว กฎหมายยังต้องทำหน้าที่รักษาความสมดุลและสร้างสรรค์สิทธิประโยชน์ให้แก่สังคมโดยรวมด้วย ดังนั้น แม้การครอบครองทรัพย์สินจะรับรองให้บุคคลมีสิทธิได้รับทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเองได้ก็ตาม แต่การที่จะครอบครองทรัพย์สินได้ก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขหลายประการ ประกอบกับมีระยะเวลาในการครอบครองที่ยาวนานพอสมควร อีกทั้ง ในท้ายที่สุดยังต้องได้รับความรับรอง คุ้มครองและตรวจสอบโดยศาลอีกครั้งหนึ่งด้วย จึงไม่อาจถือได้ว่ากฎหมายมีเจตนาหรือความมุ่งหมายให้เกิดการลักทรัพย์ในทางอาญา หรือส่งเสริมบุคคลให้กระทำผิดกฎหมายแต่อย่างใด